

Česká zemědělská univerzita v Praze

Institut vzdělávání a poradenství

Katedra profesního a personálního rozvoje

**Česká
zemědělská
univerzita
v Praze**

**Význam sociální opory pro kariérovou adaptabilitu žáků
středních odborných škol**

Bakalářská práce

Autor: Eliška Pechová

Vedoucí práce: Mgr. Jiří Votava, Ph.D.

2022

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Eliška Pechová

Specializace v pedagogice
Poradenství v odborném vzdělávání

Název práce

Význam sociální opory pro kariérovou adaptabilitu žáků středních odborných škol

Název anglicky

The importance of social support for career adaptability of secondary vocational school students

---

Cíle práce

Cílem bakalářské práce je posoudit současný význam sociální opory pro kariérovou adaptabilitu žáků středních odborných škol. Na základě dotazníkového šetření bude vyhodnocen význam sociální opory pro kariérovou adaptabilitu na vybrané střední odborné škole v Praze. Na základě zjištěných poznatků budou navržena možná opatření pro zlepšení služeb kariérového poradenství.

Metodika

Teoretická část se bude zabývat rešerší literatury a celkovou charakteristikou pojmů kariérová adaptabilita a kariérové poradenství. V praktické části bude probíhat kvantitativní dotazníkové šetření žáků 3. a 4. ročníků vybraných oborů. V návaznosti na výsledky průzkumu budou navržena zlepšení a doporučení pro kariérové poradenství s využitím sociální opory.

Doporučený rozsah práce

Dle pravidel pro psaní bakalářské práce.

Klíčová slova

sociální opora, kariérová adaptabilita, poradenství, sociální psychologie

---

Doporučené zdroje informací

GILLERNOVÁ, Ilona a Lenka KREJČOVÁ. Sociální dovednosti ve škole. Praha: Grada, 2012. Pedagogika. ISBN 978-80-247-3472-9.

HELUS, Zdeněk. Sociální psychologie pro pedagogy. 2., přepracované a doplněné vydání. Praha: Grada, 2015. Pedagogika. ISBN 978-80-247-4674-6.

HLAŘO, Petr, Lucia KVASKOVÁ, Lenka HLOUŠKOVÁ, Bohumíra LAZAROVÁ, Stanislav JEŽEK, Libor JUHAŇÁK a Petr MACEK. Kariérová adaptabilita: její podoby, proměny, souvislosti a role v životě mladých dospělých procházejících středním odborným vzděláváním. Brno: Masarykova univerzita, 2020. ISBN 978-80-210-9666-0.

PRŮCHA, Jan. Odborné školství a odborné vzdělávání: fungování systému, problémy praxe a výzkum. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-158-5.

VENDEL, Štefan. Kariévní poradenství. Praha: Grada, 2008. Psyché. 215 s. ISBN 978-80-247-1731-9.

Předběžný termín obhajoby

2021/22 LS – IVP

Vedoucí práce

Mgr. Jiří Votava, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra profesního a personálního rozvoje

Elektronicky schváleno dne 28. 5. 2021

Mgr. Jiří Votava, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 28. 5. 2021

Ing. Karel Němejč, Ph.D.

Pověřený ředitel

V Praze dne 25. 03. 2022

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma:

Význam sociální opory pro kariérovou adaptabilitu žáku středních odborných škol

vypracovala samostatně a citovala jsem všechny informační zdroje, které jsem v práci použila a které jsem rovněž uvedla na konci práce v seznamu použitých informačních zdrojů.

Jsem si vědoma že, na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, především ustanovení § 35 odst. 3 tohoto zákona, tj. o užití tohoto díla.

Jsem si vědoma, že odevzdáním bakalářské práce souhlasím s jejím zveřejněním dle zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a to bez ohledu na výsledek její obhajoby.

Svým podpisem rovněž prohlašuji, že elektronická verze práce je totožná s tištěnou a že s údaji uvedenými v práci bylo nakládáno v souvislosti s GDPR.

V ..... dne .....

.....

(podpis autora práce)

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych touto cestou poděkovala vedoucímu mé bakalářské práce panu Mgr. Jiřímu Votavovi, Ph.D. za jeho vedení, odbornou pomoc, čas a trpělivost. Dále bych chtěla poděkovat Ing. Haně Urbancové a Mgr. Špačkové za poskytnutí pomoci a potřebných informací k mojí praktické části.

Abstrakt

Bakalářská práce na téma: „Význam sociální opory pro kariérovou adaptabilitu žáků středních odborných škol,“ je rozdělena na část teoretickou a praktickou. Cílem bakalářské práce bylo zjistit současný stav sociální opory u žáků na vybrané střední odborné škole v Praze.

V teoretické části je charakterizován pojem sociální opora, její rozdělení a typologie. Čtenář se seznamuje s vývojem adolescenta a charakteristikou středního odborného vzdělávání. Další kapitola specifikuje pojmy spojené s kariérovým poradenstvím a kariérovou adaptabilitou. Popisuje faktory ovlivňující volbu povolání a zároveň vymezuje možnosti kariérového poradenství ve školní sféře.

Pro praktickou část byl vybrán kvantitativní výzkum ve formě dotazníkového šetření, který se uskutečnil na Obchodní akademii Dušní. Dotazníkové šetření, jehož cílovou skupinou byli žáci třetích a čtvrtých ročníků, se zaměřuje na sociální oporu pro kariérovou adaptabilitu a samotnou intenzitu sociální opory. Získaná data byla zpracována do tabulek a slovně vyhodnocena. Na základě šetření byla navržena možná zlepšení kariérového poradenství s použitím sociální opory.

Klíčová slova sociální opora, kariérová adaptabilita, poradenství, sociální psychologie

Abstract

Bachelor thesis with topic: „Importance of social support for career preparation of high school students,“ is divided into theoretical and practical parts. Purpose of this bachelor thesis was to determine social support of chosen high school students in Prague

The characteristics of social support was divided and classified in theoretic parts. The reader gets acquainted with the development of adolescents and the characteristics of high school education. The next chapter specifies the concepts associated with career guidance and career preparation. It describes factors that influence career choices and at the same time it defines the possibilities of career counseling in the school sphere.

Quantitative research was conducted in the form of a survey questionnaire for a focus group at Dušní Business Academy. The survey questionnaire whose target groups were junior and senior year students, were focused on social support for career preparation and social support measures. The obtained data was processed into tables and verbally evaluated. Based on the survey, possible improvements in career guidance using social support are suggested.

Keywords

social support, career adaptability, counseling, social psychology

OBSAH

ÚVOD.....	10
TEORETICKÁ ČÁST.....	11
1 Cíl a metodika.....	11
2 Sociální opora.....	12
2.1 Pojem sociální opora.....	12
2.2 Druhy sociální opory.....	13
2.3 Hlediska sociální opory.....	13
3 Žáci střední odborné školy.....	16
3.1 Charakteristika adolescenta.....	16
3.2 Charakteristika instituce – střední odborné školství.....	20
4 Kariérová adaptabilita žáků středních odborných škol.....	22
4.1 Vymezení pojmů.....	22
4.2 Faktory ovlivňující volbu povolání.....	23
4.3 Sociální opora a kariérová adaptabilita.....	23
5 Kariérové poradenství v resortu školství.....	24
PRAKTICKÁ ČÁST.....	28
6 Cíle průzkumu a výzkumné otázky.....	28
7 Charakteristika sledované školy.....	29
7.1 Dotazníkové šetření.....	33
7.2 Zhodnocení výsledků dotazníkového šetření.....	35
Charakteristika respondentů.....	35
8 Vyhodnocení výzkumných otázek.....	49
9 Zhodnocení výsledků a doporučení.....	53
ZÁVĚR.....	55

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	57
SEZNAM TABULEK, GRAFŮ, OBRÁZKŮ A SCHÉMAT	59
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	61
SEZNAM PŘÍLOH	62

ÚVOD

Sociální opora je důležitá forma podpory jedince zejména žáků v období adolescence. Potřebují mít pocit pochopení a sounáležitosti. Přestože studenti úvahu nad budoucností, co nejvíce oddalují. Sami si uvědomují důležitost dalšího rozhodnutí. V dnešní době mají studenti rozmanité možnosti vybírat si mezi různými obory a zaměřenými v terciálním vzdělávání. Ve vzduchu visí otázka, kterým směrem se vydat. Často se obracejí na své nejbližší (kamarády, rodinu, spolužáky). Pomoc ovšem mohou vyhledat i u profesionálů (pedagog, výchovný poradce). Sociální opora je významným faktorem pro zvládnání náročných a stresových situací, což pro žáka volba budoucnosti je. Jedinec se díky emoční podpoře oprostí od problémů a snáze si utřídí myšlenky a dosáhne svých cílů.

Teoretická část se rozděluje do čtyř hlavních kapitol. Úvodní kapitola charakterizuje pojem sociální opora a její rozčlenění. Následující kapitola se zaměřuje na střední odborné školství a jeho druhy. Podrobněji je popsán psychologický vývoj jedince v období adolescence. Poslední kapitola teoretické části se zabývá kariérovým poradenstvím a kariérovou adaptabilitou. Popisuje pojmy jako kariéra a kariérová výchova. Vymezeny jsou možnosti kariérového poradenství, které má žák k dispozici na střední škole. Při sestavování teoretické části byla využita potřebná monotematická publikace.

Praktická část obsahuje kapitolu, kde se charakterizuje sledovaná škola a její činnosti. Dotazníkové šetření, které se uskutečnilo na Obchodní akademii Dušní, se zaměřuje především na význam, spokojenost a míru sociální opory žáků. Výsledky šetření byly podrobně zpracovány.

Na konci praktické části jsou navržena doporučení kariérového poradenství v souvislosti s posílením sociální opory na vybrané instituci. Z důvodu osobní zkušenosti a absolvování na Obchodní akademii v roce 2018, byla tato instituce vybrána pro můj výzkum.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Cíl a metodika

Cílem bakalářské práce bylo posoudit současný význam sociální opory pro kariérovou adaptabilitu žáků středních odborných škol. Na základě dotazníkového šetření byl vyhodnocen význam sociální opory pro kariérovou adaptabilitu a navržena možná opatření pro zlepšení služeb kariérového poradenství na vybrané střední odborné škole v Praze.

Teoretická část se zabývala rešerší literatury a celkovou charakteristikou pojmů kariérové poradenství. V praktické části probíhalo kvantitativní dotazníkové šetření žáků třetích a čtvrtých ročníků vybraných oborů.

2 Sociální opora

Mareš (2001, s. 4) tvrdí, že sociální opora integruje do mnoha oblastí psychologie např. psychologii osobnosti, sociální psychologii, psychologii zdraví, pedagogickou psychologii i pozitivní psychologii.

Pojem je v odborné literatuře poměrně nový. Záslouhou o zavedení pojmu „sociální opora“ si připisují tři badatelé: Caplan, Cassel a Cobb. Pojem může plnit funkci v pedagogice, školní a poradenské psychologii, jelikož promyšleně pomáhá dětem a dospívajícím. Ve starších literaturách se můžeme spíše setkat s pojmem „sociální podpora“ (Mareš, 2002, s. 5).

Vliv sociální opory se může vymezovat dvojím pohledem. První pohled jako jev, se kterým se setkáváme všude. Druhý pohled je zcela spojený s určitým druhem životní situace (Křivohlavý, 2009, s. 104).

2.1 Pojem sociální opora

Sociální opora může být jakákoliv psychologická či fyzická pomoc, kterou skrze sociální vazby jedinec získává (Hlad'o, 2020, s. 86).

„Obecně se jí rozumí pomoc, která je poskytována druhými lidmi a je adresovaná člověku, který se nachází v zátěžové situaci. Zpravidla jde o pomoc, jež mu umožní zvládnutí zátěže“ (Průcha, 2013, s. 268).

Pojem sociální opora můžeme definovat jako vliv blízkých osob na jedince (Výrost a kol. s. 601).

Schwarzer a Leppin (1991) zmiňují, že sociální opora, může ovlivnit způsob jakým se osoba vyrovnává s náročnými situacemi. Zároveň ovlivňuje jeho duševní pohodu a zdraví (Kebza, 2015, s. 51).

Fungování sociální opory spočívá v dobrých interpersonálních vztazích – v sociálním zázemí rodiny a přátel (Mareš, 2001, s. 17).

Opora poskytovaná sociálním společenstvím dopomáhá k pocitu sounáležitosti a socializování. Jedinci navodí kladné emoce a tím se v danou chvíli odpoutá od zátěže (Mareš, 2005, s. 7).

2.2 Druhy sociální opory

Sociální oporu můžeme rozdělit typologicky jako oporu nabízenou a přijímanou; vyžádanou a nevyžádanou; očekávanou a obdrženou; přiměřenou a nepřiměřenou; nárokovou a dobrovolnou; dosažitelnou a nedosažitelnou; účinnou a neúčinnou (Průcha, 2013, s. 268).

Můžeme rozlišovat tři druhy úrovně sociální opory skrze sociologicko-psychologické paradigma:

- 1) Makroúroveň – úroveň, která participuje na aktivitách nejbližší komunity
- 2) Mezoúroveň – struktura kvality, rozsahu a podpůrných funkcí sociálních sítí jednotlivce
- 3) Mikroúroveň – zda jednotlivec má kvalitní intimní vztahy (Kebza, 2015, s. 52).

2.3 Hlediska sociální opory

Sociální oporu lze třídit dle čtyř hlavních hledisek:

„Charakteristik souvisejících převážně s oporou samotnou:

- Hmotnosti/nehmotnosti pomoci (materiální, finanční, informační)
- Psychických procesů, které určují převládající ráz opory (opora emocionální, kognitivní)
- Vnějších projevů opory (opora nasloucháním, opora mluvením, opora jednáním)

Charakteristik souvisejících převážně s příjemcem opory:

- Počet příjemců (přijímaná jedincem, dvojicí, malou skupinou, velkou skupinou)
- Zvláštností příjemce (věk, pohlaví, sociální postavení, etnikum)
- Vyžádaná opora (výslovně vyžádaná jedincem)

Charakteristik souvisejících převážně s poskytovatelem opory:

- Počet poskytovatelů
- Charakteru sociálních vztahů mezi poskytovatelem a příjemcem (rodinná, přátelská, sousedská, odborná)
- Sledované cíle (pomoci jedinci vyřešit danou situaci)
- Míry profesionality (laická, profesionální)

Charakteristik souvisejících převážně se situací, v níž se opora odehrává:

- Závažnosti situace, v níž se příjemce nachází (opora urgentní, běžná)
- Místa (opora poskytnutá doma, ve škole, v zaměstnání, v poradně)
- Přítomnost dalších osob (opora dyadická, opora před blízkými, před cizími)
- Posouzení situace (opora nevedoucí jedince k posouzení situace, vedoucí k posouzení situace“ (Mareš, 2002, s. 40).

Také je třeba rozlišit, zda se jedná o předjímací či získanou sociální oporu. Jestliže se jedná o předjímací sociální oporu, jsme přesvědčeni o poskytnutí ochotné pomoci od osoby nám blízké. Ta zároveň akceptuje naše chování. Získaná sociální opora představuje pomoc, které se jedinci dostalo a napomohla mu vypořádat se se stresem (Kebza, 2015, s. 54).

Snaha pomoci druhé osobě a poskytnout mu sociální oporu, musí vycházet z poznání aktuálního stavu. Mezi osoby, které diagnostikují sociální oporu, mohou patřit jak profesionálové (školní a výchovní poradci, učitelé a zdravotníci) tak neprofesionálové (rodiče, děti a přátelé) (Mareš, 2001, s. 40).

„Osoby, které poskytují sociální oporu, se mohou podle Laireitera rekrutovat:

1. z rodiny a přátel (nejbližší členové osobní sociální sítě),
2. z osob, které se výrazně podobají svými charakteristikami (pohlaví, věk)
3. z osob, které jsou obeznalé s příslušným stresorem a jeho situačním kontextem“ (Kebza, 2015, s. 55).

Rozdíly v přijímání sociální opory mohou vzniknout mezi muži a ženami. Může tomu tak být z důvodu genderového stereotypu. Ženám se dostává více sociální opory než mužům. V případě problému mají ženy tendenci, více vyhledávat sociální oporu a neizolovat se.

Hlavním zdrojem sociální opory u studentů bývají rodiče, přestože žák v období adolescence tíhne k vrstevníkům. V momentu, kdy se potýká se závažným problémem, ustupuje studentova potřeba, vyhledávat vrstevníky a debatuje o problémech se svými rodiči (E-psycholog.cz, 2012).

Sociální opora může mít i negativní účinky. Jedinec si může vytvořit závislost na poskytované pomoci. Ta mu ubírá schopnost se rozhodovat dle svého úsudku.

Dalším negativním účinkem může být absence sociální opory. Osoba zažívá zklamání, které vede ke zpochybnění důvěry. Nemusí se jednat pouze o osobní vztahy, nýbrž i o situace při kterých sociální opora selhává (Mareš, 2002, s. 85-87).

3 Žáci střední odborné školy

3.1 Charakteristika adolescenta

Vágnerová (2012, s. 369) rozděluje dvě fáze dospívání. První fáze zvaná raná adolescence se odehrává mezi 11-15 rokem. Na jedinci se projevuje puberta. Tělesně dospívá a mění se jeho zevnějšek. Zároveň dochází ke změně myšlení a emočního prožívání. Výkyvy nálad mohou mít na dospívajícího subjektivní dopad. Dospívající se postupně odlučuje ze silného pouta rodičů a zaměřuje se především na přátelství a své vrstevníky. Důležitým mezníkem je ukončení povinné školní docházky.

Jako „pozdní adolescenci“ můžeme označit jedince od konce puberty – patnácti let do dvaceti až dvaadvaceti let. Postavení jedince ve společnosti se rychle mění, dochází k přechodu na střední školy nebo do učebního poměru. Zkracuje se doba dětství a přichází nástup plné dospělosti (Langmeier, 2006, s. 143).

Kognice

Kognitivně vývojová teorie J. Piageta zmiňuje skutečnosti dospívajících, kteří dosahují stadia formálních logických operací. Nedostatkem životních zkušeností a komplexnosti znalostí je limitovaný jejich nový způsob myšlení. Uvažují proto ve zjednodušených představách a nedbají na širší souvislost problému (Blatný, 2016, s. 101).

Identita

Vývoj identity lze popsat ve čtyřech krocích. První krok nazývaný „difúze identity,“ se vztahuje na jedince, který si zatím nezačal uvědomovat krizi své identity. Druhý krok je označován jako „předčasné uzavření identity.“ Jedinec zapadající do této skupiny přijal závazky dospělosti, aniž by si prošel krizí identity. Následuje „moratorium identity,“ neboli období krize. Jedinec nenachází svou identitu a nepřijal závazky. Posledním krokem je „dosažení identity.“ Jedinci si prošli krizí, po které jsou emočně stabilizováni (Blatný, 2016, s. 104).

Emoční vývoj

Dospívající mají časté výkyvy nálad, cítí se nejistí a zranitelní. Nedostává se jim příliš empatického cítění od dospělých, proto často reagují podrážděně. Mají potřebu prožívat vzrušující zážitky, které mohou sklouzávat k rizikovému chování. Souvisí s tím touha jedince po experimentování, pocitu neohroženosti a v poslední řadě odpoutávání se od rodičů. Nepříznivé celoživotní následky může mít rizikové chování v podobě neplánovaného otěhotnění, pohlavní nákazy, tělesného znevýhodnění apod. Ke stabilizaci emočního prožívání dochází ke konci adolescence. Tělo se adaptuje na dospělost s pomocí hormonální vyrovnanosti, díky tomu se tělo emočně stabilizuje (Vágnerová, 2012, s. 390-393).

Partnerství

V období dospívání jedinec prochází tělesným zráním a probouzí se v něm sexualita. U dospívajícího se projevuje zájem o navazování vztahů. Chlapce ovládá zvědavost po poznání druhého pohlaví bez touhy po partnerství. Během pozdní adolescence většina mladých lidí má zkušenost s partnerským vztahem a zahájením sexuálního života. Dívky mají první pohlavní styk spojený s intimitou a závazkem vůči partnerovi. Chlapci jsou spíše ovlivněni chtíčem a zvědavostí (Blatný, 2016, s. 109).

Socializace

V první polovině dospívání se projevuje u jedinců zvýšená kritika vůči rodičům. Dochází k větší touze se od rodičů oprostít. Tíhnou ke trávení volného času s vrstevníky. Ti jim poskytují oporu, která je stěžejní pro vytváření jejich totožnosti (Blatný, 2016, s. 106-107).

V období pozdní adolescence se jedinec ocitá ve fázi přechodu do dospělosti. Adolescent dovršuje osmnáctého roku zletilosti, přichází možnost uzavření manželského svazku. Jedinec zaujímá pozice v různých sociálních skupinách jako je rodina, vrstevníci, sekundární vzdělávání a případně pracoviště (Vágnerová, 2012, s. 397).

Školní prostředí

Školní prostředí se podílí na rozvoji dospívajícího. Škola má jako jeden z hlavních cílů předat poznatky a dovednosti správnými metodami. Zároveň rozvíjí osobnost jedince, podílí se na jeho socializaci a přípravu na budoucnost (Gillernová, 2012, s. 9).

Rodinné zázemí se odráží na žakově úspěšnosti ve škole. Jedinci, kteří vyrůstali v příznivém prostředí mají předpoklady, že střední vzdělávání absolvují úspěšně. Oproti tomu adolescenti nacházející se v sociálně slabším prostředí či etnických menšinách mají nižší motivaci k učení (Blatný, 2016, s. 110).

V období pozdní adolescence, jedinec nemá ještě dostatek zkušeností. Po ukončení povinné školní docházky nastupuje na střední školu, kde se ocitá v neznámém prostředí a většinu spolužáků nezná. Projevuje se slabá motivace k učení. Úkoly plní z nutnosti. Snaží se, co nejméně namáhat a spíše taktizuje. Nadchne se pouze v případech, kdy pro něj má učivo nějaký osobní význam (Vágnerová, 2012, s. 416-419).

Rodina

Sociální psychologie pojednává o rodině jako o základní složce zajišťující mládež. Jedná se o primární socializaci dítěte, která pokračuje socializací sekundární, se kterou se jedinec setká na škole (Helus, 2015, s. 198).

Potřeba emancipace adolescentů je spojena se změnou citové vazby vůči rodičům. Jedinec dává najevo svou negaci vůči všemu, co do té doby platilo. Během období rané adolescence je rodič hodnocen velmi kriticky. Oproti tomu kontakt s dospělým, který ho respektuje a bere vážně, adolescent přijímá vstřícněji. Zaujatost adolescenta vůči rodičům se uklidňuje až ke konci pozdní adolescence (Vágnerová, 2012, s. 399-406).

Vrstevníci

Adolescent potřebuje svoje vrstevníky k utvoření si své osobní identity. Společně prožívají mnohé zkušenosti. Často dochází k porovnávání prožitků vrstevníků. Nesnesitelná je představa horší pozice oproti ostatním vrstevníkům (Vágnerová, 2012, s. 423-425).

Tabulka 1 Teorie vývoje L. Kohlberga u chlapců a mužů

Předkonvenční úroveň (hodnocení spočívá v následcích)	I. Heteronomní	Dítě je zaměřeno na poslechnutí, či neposlechnutí a následný trest, či odměnu.
	II. Naivní hédonismus	Dítě jedná ve shodě s příkazy a zákazy, protože očekává výhodu, nebo se vyhýbá nepříjemnostem.
Konvenční úroveň (hodnocení spočívá ve splnění očekávání)	III. Morálka hodného dítěte	Dítě jedná v souladu s očekávaným okolím, sleduje tak udržení „dobrých vztahů s okolím“ a souladu.
	IV. Morálka svědomí a autority	Dítě jedná dle sociálních norem proto, aby předešlo kritice autorit a pocitům viny pramenících z vlastního svědomí.
Principiální úroveň (hodnocení zakotveno ve vnitřních principech)	V. Morálka jako forma spol. smlouvy	Rozhodování o dobrém a špatném je založeno na principech – ty jsou podkládány za společenský konsensus.
	VI. Morálka plyne z obecně etických zásad	Člověk se chová v souladu s vnitřním principem, aby nemusel odsoudit. Obecné principy platí pro všechny, všichni pak podle nich musí jednat.

Zdroj: (Farková, 2009, s. 39)

Tabulka 2 Teorie morálního vývoje u žen a dívek C. Gilianové

Morálka individuálního přežití	I.	Dívky se soustřeďují samy na sebe. „Správné“ je to, co je pro ně dobré.
Morálka sebeobětování	II.	Dívky i ženy si uvědomují potřeby druhých lidí. Věří, že pro získání statusu „dobrého člověka a uznání druhých“ musejí obětovat vlastní přání a podřídít je potřebám druhých.
Morálka nenásilí	III.	Ženy nadále oceňují péči o druhé, současně ale odsuzují ubližování a vykořisťování lidí včetně sebe. Vzdávají se postupně sebeobětování a dbají na své potřeby stejně, jako na potřeby druhých.

Zdroj: (Farková, 2009, s. 40).

3.2 Charakteristika instituce – střední odborné školství

Průcha (2019, s. 16) se zmiňuje o historii středních odborných škol, která sahá do počátků 19. století. Odborné vzdělávání je zahajováno v České republice na úrovni ISCED 3 (vyšší sekundární vzdělávání).

Charakter vyššího sekundárního vzdělávání může mít konečné stadium, kdy se po jeho ukončení absolventi umísťují na trhu práce. V dalším případě se může připravovat na terciální či postsekundární vzdělávání.

Obsahově dělíme vyšší sekundární vzdělávání na dva základní typy. Prvním označujeme všeobecné vzdělávání (gymnázia). Druhým typem, zahrnujícím přípravu učňů je odborné profesní vzdělávání (Průcha, 2015, s. 128).

Pět druhů odborného studia a přípravy:

1. Střední odborné vzdělávání s výučním listem (kat. E + H)

Časové rozmezí tří let (kat. H) vede k dosažení výučního listu. Připraví žáka na několik desítek pozic (brusič skla, obkladač, tesař, zámečnick atd.) Typ

tohoto odborného vzdělávání probíhá v odborných školách a na středních odborných učilištích.

Vzdělávací programy v kat. E v rozsahu 2-3 let jsou pro žáky zdravotně znevýhodněné či pro žáky, kteří nemají dispozice k získání učňovského titulu. Absolventi, kteří již mají výuční list v určitém oboru, mohou během jednoho či dvou let získat výuční list v jiném oboru. Jedná se tzv. o zkrácené vzdělávání.

Studenti s výučním listem musí složit maturitní zkoušky na dvouletém nástavbovém studiu, aby mohli nastoupit do studia na vysoké škole či na vyšší odborné škole.

2. Střední odborné vzdělávání bez výučního listu a maturity (kat. J)

Běžná délka vzdělávání jsou 2 roky. Na této úrovni vzdělávání se nachází velmi malý počet žáků okolo 1 %. Vysvědčení o závěrečné zkoušce dostanou absolventi, kteří směřují do méně náročných profesí (oblast služeb).

3. Praktické školy (kat. C)

Jsou určeny pro žáky s těžšími a kombinovanými formami zdravotního postižení. Příprava slouží k osvojení základních pracovních dovedností. Absolventi získávají vysvědčení.

4. Střední vzdělání s maturitou a odborným výcvikem (kat. L/O)

Programy jejichž součástí je odborný výcvik. Příprava na náročné dělnické profese. Zároveň může připravit žáka pro vykonávání nižších řídicích funkcí. Žáci mohou složit maturitní zkoušku a pokračovat do vyššího nebo vyššího odborného vzdělávání.

5. Střední vzdělání s maturitou (kat. M)

Čtyřleté programy, které jsou podle počtu oborů nejrozsáhlejším typem středního odborného vzdělávání. Student může volit mezi SOŠ a lyceem. Rozdílem mezi SOŠ a lyceem je takový, že SOŠ připravuje studenty pro určité profese. Zatímco lycea jsou školy, které spojují odborné a všeobecné

vzdělávání. Myslí se tím: střední zdravotnické školy, obchodní akademie, pedagogické školy, ekonomická lycea aj.

6. Konzervatoře (kat. K.)

Poskytující umělecké a všeobecné vzdělávání zakončené maturitou. Délka studia může být čtyři, šest či osm let (Průcha, 2019, s. 17-19).

4 Kariérová adaptabilita žáků středních odborných škol

4.1 Vymezení pojmů

Kariéru definuje Bělohlávek (1996) jako dráhu profesionálním životem, během níž člověk získává nové zkušenosti a ukazuje svůj potenciál (Vendel, 2008, s. 50).

Dle Browna je kariérní vývoj: „komplexní celoživotní proces,“ zahrnující psychologické, sociologické, ekonomické a kulturní faktory. Tyto faktory ovlivňují selekci, adjustaci a postup v zaměstnání jedinců a souhrnně formuje jejich kariéru (Hlad'o, 2012, s. 16).

Kariérové poradenství má mnoho definic. Vendel (2008, s. 12) považuje kariérové poradenství jako za poradenství celoživotní. Vede klienty k tomu, aby si budovali svou kariéru prostřednictvím řady rozhodnutí v průběhu celého života.

Kariérová výchova je proces dlouhodobý, který usměrňuje kariérní vývoj celého populačního ročníku žáků a probíhá v rámci všeobecné výchovy a vzdělávání (Vendel, 2008, s. 50).

Kariérová adaptabilita je nový pojem, který objevili psychologové na konci 90. let minulého století. Saviac vymezil tento pojem několikrát. Jako poslední definici zmiňuje, kariérovou adaptabilitu jako psychosociální konstrukt, jenž zahrnuje člověka, který je schopen zvládat řešit nové, komplexní a nejasné problémy (kariérové vývojové úkoly, změny zaměstnání a pracovní problémy). Kariérová adaptabilita na rozdíl od kariérového rozvoje umožňuje lidem rozvíjet jejich způsobilost. Zároveň přispívá ke zvládnutí kariérových vývojových úkolů, které jedinec zvládá úspěšně. Její zdroje jsou všeobecné a autoregulační (Hlad'o, 2020, s. 20-21).

„V současné době je k měření kariérové adaptability používána inovovaná verze škály Career Adapt-Abilities Scale–International 2.0. Jde o nástroj složený z 24 položek,

který má čtyři sub škály měřící jednotlivé dimenze kariérové adaptability – zájem, kontrolu, zvědavost a sebedůvěru“ (Hlad’o, 2020, s. 22).

4.2 Faktory ovlivňující volbu povolání

Když si adolescent volí své povolání, jde vždy o dva aspekty. První z hlediska jedince, který by si měl zvolit povolání, jenž by ho nejvíce uspokojovalo a ve kterém by uplatnil svoje schopnosti, osobní sklony a zájmy. Druhý aspekt z hlediska společnosti, který by nejlépe přispíval k plnění společenských úkolů. Z výzkumu vychází, že jen pouze malá část dospívajících má vyhraněné zájmy, aby si zvolili povolání bez ohledu na vnější podmínky.

Dle Jaida rozlišujeme tři typy volby povolání. První je typ A, který se řídí volbou povolání dle přání rodičů nebo dalších důležitých dospělých. Nebere se ohled na jedincovi vlastní zájmy. Nelze hovořit o jeho volbě povolání, převažuje totiž pasivní podřízení. Typ B představuje střední pozici. Dospívající má přání týkající se budoucího povolání, jedná se spíše o širokou orientaci. Představy jsou nejasné a neukotvené, nejsou cíleny na určité povolání. Jedinec činí volbu pod silným nátlakem okolí. Typ C má své cíle vlastního života. Disponuje osobním plánem, dle kterého řídí svou volbu (Langmeier, 2006, s. 159-160).

4.3 Sociální opora a kariérová adaptabilita

V raném věku dítěte je důležitý blízký a bezpečný vztah, ve kterém budou naplňovány jeho potřeby. Dítě se zamýšlí s důvěrou a optimismem nad svojí budoucností. Má určité představy o své vytoužené profesi. Jestliže blízké osoby mají vhodné reakce, dítě si může rozvinout autonomii, proaktivitu a rozhodovací styl. Kariérová nerozhodnost či nereálné profesní cíle mohou nastat v případě nedostatku (sebe)poznávání nebo přebírání názorů od ostatních lidí. V prostředí, ve kterém žije mladý člověk, určuje do jisté míry rozvinuté schopnosti kariérové adaptability.

V oblasti kariérového rozvoje podporují rodiče své dítě skrze psychosociální a instrumentální podporu. Rodiče, kteří povzbuzují své dítě při kariéřním rozhodování, vyjadřují zájem o ně i jejich vnitřní svět. Zároveň jim poskytují psychosociální podporu. U instrumentální podpory lze říct, že rodič seznamuje dítě s dostupnými kariérovými informacemi, motivuje a podporuje dítě k tomu, aby si samotné informace

získalo a mohlo se racionálně kariérově rozhodovat. Nadále se rodič aktivně podílí na plnění školních povinností dítěte.

Rodičovská podpora napomáhá snížit stres, který u dítěte nastává při vzdělávacích a profesních rozhodnutích. Další faktor, který mladistvým napomáhá ke zvyšování sebevědomí je zejména emocionální podpora od rodičů. Mnoho studií prokázalo pozitivní vztah mezi kariérovou adaptabilitou dětí a podporou od rodičů.

Přestože se příprava na povolání odehrává ve školním prostředí, není sociální opora od učitelů ke kariérovému rozvoji žáků tolik prozkoumána. Mnoho zahraničních výzkumů se rozchází v názoru. Zatímco Paaová (2000) tvrdí, že v porovnání s rodiči a vrstevníky, je vliv od učitelů na kariérové rozhodování méně významný. Methenyová (2008) tvrdí opak, dle ní má učitelská podpora nezastupitelné místo v kariérovém rozvoji žáka.

Během zrání jedince se proměňují i jeho sociální vztahy. Již nejsou zaměřeni jen na rodiče, ale přesouvají se k vrstevníkům. Adolescenti jsou v tomto období obklopeni spolužáky každý den. Dospívající vnímající pozitivní podporu od svých vrstevníků, působí při kariérovém rozhodování sebevědoměji (Hlad'o, 2020, s. 85-91).

5 Kariérové poradenství v resortu školství

Dříve bylo poradenství zaměřeno na pomoc žákům při rozhodování o výběru vzdělávací a profesní kariéry pouze v rámci výchovného poradenství. V současné době jsou služby pro žáky a rodiče upraveny vyhláškou č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, dále vyhláškou č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních (Hlad'o, 2012, s. 54).

Za poslední dobu se kariérové poradenství na základních a středních školách významně zlepšilo. Jedním důvodem by mohlo být začlenění kariérového poradenství do vzdělávacího programu základních škol v rámci vzdělávací oblasti „Výchova k volbě povolání.“ Na středních školách napomáhá k lepšímu uplatnění absolventa na trhu práce „Úvod do světa práce.“ Škola by měla zaujímat klíčovou roli v celém procesu kariérového poradenství. Cílem poradenství na školách je, naučit studenty

efektivně využít poradenské služby, díky nimž se budou samostatně rozhodovat (Šimová, 2012, s. 25).

Kariérní poradenství na středních školách nabývá určitého charakteru dle zvolené školy. Jestliže se jedná o gymnázium (školu všeobecného zaměření), bude kariérní poradenství napomáhat podobně jako při rozhodování na základní škole (v rámci volby prvotní profese a bude hledat odpovědi na otázky dalšího vzdělávání). V případě že jedinec si zvolil školu, která má odborné zaměření, bude cílem kariérního poradenství zejména zvažování souhlasu či nesouhlasu mezi charakteristikami zvolené školy a směřováním do budoucí profese. Může dojít ke ztotožnění se zvoleným oborem, nebo naopak k učinění tzv. sekundární profesní volby v případě, vybrání špatného oboru (Šimová, 2012, s. 26).

Pedagogicko-psychologická poradna

Má důležitou úlohu v kariérovém poradenství. Poskytuje služby poradenské skupinové i individuální, které pomáhají s vývojem dítěte. Zároveň PPP napomáhá s odbornou pomocí pedagogům. Nedílnou kompetencí je poskytnutí pomoci žákům a rodičům při volbě povolání či studijního uplatnění po absolvování střední školy.

PPP je jeden z hlavních partnerů škol při zabezpečování kariérového poradenství. Zajišťují informační a metodickou činnost poradenským pracovníkům základních a středních škol.

Speciálně pedagogická centra jsou v úzké spolupráci s PPP. Poskytují služby jak poradenské, tak odborné žákům se zdravotním postižením, kteří jsou integrováni v běžných školách (Hlad'o, 2012, s. 51-52).

Nerozhodnost ohledně budoucí volby se vyskytuje až u 60 % žáků. Proto často spontánně navštěvují pedagogicko-psychologické poradny (Vendel, 2008, s. 106).

Výchovný poradce

Tato funkce je zřizovaná na všech středních školách. Hlavním úkolem výchovného poradce je poradenská, informační a metodická činnost při rozhodování žáka o vzdělávací a profesní dráze. Kariérové poradenství a diagnosticko-poradenské činnosti (skupinové i individuální) koordinují v oblasti poradenské (Hlad'o, 2012, s. 53).

Výchovným poradcem se může stát kterýkoli učitel školy. Při své činnosti se výchovný poradce setkává s citlivými a důvěrnými údaji. Proto je nutné dodržovat Etický kodex výchovných poradců, který je schválený Asociací výchovných poradců (Knotová, 2014, s. 29).

Hlad'o (2012, s. 53) zmiňuje činnosti výchovných poradců: „Interpretace zájmových dotazníků

- Analýza oblasti volby povolání žáků
- Poradenství zákonným zástupcům
- Zajišťování skupinových návštěv na IPS na úřadu práce
- Poskytování kariérového poradenství se zřetelem k jejich speciálním vzdělávacím potřebám“.

Školní metodik prevence

V českém školství se školní metodik prevence objevil teprve ve druhé polovině devadesátých let. Zprvu byl nazýván jako „protidrogový preventista.“ Ovšem rozsah jeho činnosti se začal po roce 2000 rozšiřovat. Předmětem jeho práce nebyla pouze protidrogová prevence, ale i prevence sociálně patologických jevů v širším pojetí. Školám bylo doporučeno, aby výchovného poradce a školního metodika vykonávali dva učitelé. Školní metodik prevence má jako hlavní úkol, vytvořit preventivní program školy a koordinovat jeho plnění. Program je vytvářen na jeden školní rok (Knotová, 2014, s. 51-53).

Školní psycholog

Školní psycholog pomáhá škole, aby se rozvíjela a byla lepším místem pro žáky, ve kterém se mohou učit. Prostředí by mělo být bezpečné a podnětné. Hlavní výhodou školních psychologů je práce se systémem, užší spojení se školním životem a kontinuita péče o žáky s problémy (Knotová, 2014, s. 55).

Věnují se poruchám chování a učení, vztahovým problémům, práci s jednotlivými třídami a prevenci. Roli psychologa nemohou poskytovat pracovníci jiných profesí z důvodu nedostatku specifických odborných kompetencí. Ve spolupráci s výchovným poradcem a třídním učitelem provádí školní psycholog pedagogicko-psychologickou diagnostiku pro volbu povolání žáka (Hlad'o, 2012, s. 55-56).

Školní speciální pedagog

Školní speciální pedagog je odborník, který poskytuje poradenské služby zdravotně a sociálně znevýhodněným žákům či žákům se zdravotním postižením. V ojedinělých případech poskytuje pomoc nadaným žákům se zdravotním postižením (Knotová, 2014, s. 63).

Třídní učitel

Třídní učitelé profesně řídí a organizují činnosti v rámci své třídy. Podílí se na informační činnosti, kterou realizují ve vyučovacím procesu i mimo vyučování. Soustavně hodnotí a sledují vývoj žáka. Udrží si přehled, jak o osobnostních zvláštěnostech, tak o jejich zázemí v rodině. Třídní učitelé jsou velcí pomocníci při plánování další profesní orientace. Úzce spolupracují s poradenskými pracovníky (Hlad'o, 2012, s. 57).

PRAKTICKÁ ČÁST

6 Cíle průzkumu a výzkumné otázky

Cílem průzkumu bylo zjistit, jaký je současný stav sociální opory na vybrané střední odborné škole. Zda žáci mají ve svém okolí dostatek lidí, kteří jim jsou nápomocni, při vybírání dalšího vzdělávání či profese.

Otázky byly zaměřeny na sociální oporu, která se respondentovi dostává. Současně bylo zjišťováno, jestli žáci mají spíše v plánu pokračovat ve studiu či si chtějí hledat své první zaměstnání.

1. Jaké rozdíly jsou v přijímání opory mezi chlapci a dívkami?
2. Jak se mění u žáků vnímaná sociální opora při přechodu do vyššího ročníku?
3. Jaký je rozdíl ve využívání sociální opory u žáků jednotlivých oborů?
4. Jak jsou žáci spokojeni se sociální oporou, kterou jim okolí poskytuje?

7 Charakteristika sledované školy

Obchodní akademie Dušní je střední odborná škola s ekonomickým zaměřením. Nachází se v centru hlavního města Prahy. Historická budova z roku 1902 prošla v sedmdesátých letech rekonstrukcí. Škola disponuje školní jídelnou, vlastní velkou, malou tělocvičnu včetně posilovny, které prošly v roce 2018 rekonstrukcí. Několik učeben je vybaveno dataprojektory. K dispozici žákům je přes dvě stě počítačů. Škola poskytuje širokou nabídku studia cizích jazyků. V tomto školním roce se vyučoval jazyk anglický, německý, ruský a španělský. (Výroční zpráva 2020-2021, 2022)

Jednotlivé obory:

63-41-M/02 Obchodní akademie

Na oboru Obchodní akademie je kladen velký důraz na předměty matematika, český jazyk, cizí jazyk a ekonomika po celou dobu studia. Žáci obchodní akademie se učí orientovat v právní úpravě pracovně právních vztahů. Od druhého ročníku mají odbornější předměty jako účetnictví a ekonomické výpočty. V pozdějších ročnících je výuka obohacena o ekonomii a ekonomická cvičení. Během studia se žáci naučí zpracovávat doklady související s evidencí zásob. Provádí základní výpočty odpisů, sestavují kalkulaci, stanovují daňovou povinnost k DPH a k daním z příjmu. Počítají odvod sociálního a zdravotního pojištění, účtují pohledávky a závazky a v neposlední řadě provádí účetní uzávěrku a závěrku.

Během studia si student vybírá volitelné předměty jako bankovníctví, marketing, management, podnikání a daně a fiktivní firma. Druhým volitelným předmětem se rozšiřuje studentům cizí jazyk v podobě business contacts (anglický jazyk) a hadelskontakte (německý jazyk). Možnost volby třetího volitelného předmětu jsou k dispozici konverzace v anglickém jazyce, konverzace v německém jazyce, seminář z českého jazyka a literatury a matematický seminář.

Absolvent oboru Obchodní akademie nachází uplatnění na podnikatelských pozicích jak na tuzemském, tak mezinárodním obchodu, cestovním ruchu, službách a státní správě. Může pracovat jako ekonom, finanční referent, mzdový referent, pracovník marketingu, bankovní a pojišťovací pracovník apod. Pro rozvíjení vlastní podnikatelské aktivity má vytvořeny všechny předpoklady. Absolvent je připraven pro

další studium na vysokých školách a vyšších odborných školách. Zejména na ekonomických fakultách, veřejné správě a finančnictví.

78-42-M/02 Ekonomické lyceum

Obor Ekonomické lyceum nabízí ve větší míře všeobecně vzdělávací předměty (humanitní i přírodovědné), což studentům rozšiřuje možnosti volby dalšího vzdělávání. Velká pozornost je věnována výuce matematiky, jazykům, přírodovědnému vzdělávání. Díky nimž mají široký rozhled do budoucna. Pracují s informacemi z různých zdrojů s využitím informačních prostředků a komunikačních technologií. Samostatně zpracovávají projekty a učí se je prezentovat. Mají přehled o právní úpravě podnikání, finančnímu trhu, podnikových činnostech a daňové soustavě. Účtují běžné účetní operace a provádějí ekonomické propočty. Učí se vést jednání s obchodním partnerem, psát na PC všemi deseti.

Absolventi bez problémů používají prostředky informačních a komunikačních technologií. Jsou připraveni pokračovat ve studiu na vysokých školách. Zejména oboru ekonomického, právního a sociálního. Ovšem mohou studovat i na jiných oborech.

Absolvent disponuje základy odborného ekonomicko-právního vzdělání, které vytváří dobré předpoklady k tomu, aby byl schopen rychle se orientovat a uplatnit na trhu práce. Může vykonávat dílčí analytické, organizační, administrativní, či poradenské činnosti nejrůznějšího zaměření. Při přímém vstupu na trh práce, mohou využít získané kompetence v podobě výpočetní techniky, ekonomických odborností a jazykových znalostí.

18-20-M/01 Informační technologie

V oboru Informační technologie se zaměřením na ekonomiku, jsou studenti připravováni na činnosti spojené s aktivním využitím informačních a komunikačních technologií. Obor disponuje předměty jako: hardware, aplikační software, grafika na počítači, počítačové systémy, programování a vývoj aplikací. Zásluhou těchto předmětů žáci během studia získávají technické znalosti a dovednosti v oblasti počítačového hardwaru a softwaru, počítačových sítí a prostředků přenosu dat.

Absolventi mají předpoklad k uplatnění se v povoláních, které jsou zaměřené na výkon administrativních, ekonomických a obchodně podnikatelských činností. Důraz je kladen na rozšířenou matematiku a výuku přírodních věd (Infoabsolvent.cz, 2022).

Úspěšnost maturantů

Ve společné i profilové části maturitní zkoušky za školní rok 2020/2021 činí úspěšnost maturantů 98,1 %. Pouze dva 2 absolventi budou skládat opravné zkoušky z profilové části maturitní zkoušky v jarním termínu 2021/2022.

Zapojení do soutěží studentů

Dle zveřejněné výroční zprávy z roku 2020-2021 Obchodní akademie Dušní zapojuje žáky do celorepublikových soutěží. Nějaké se nemohly konat z důvodu pandemické situace. Co se týče ekonomických soutěží stojí za zmínku Ekonomická olympiáda, kde minulý rok sedm žáků postoupilo do krajského kola. Další úspěch měli žáci oboru Ekonomického lycea v soutěži Finanční gramotnost. Účetní soutěž Má dáti – Dal se pořádala v online provozu, kdy tým z Obchodní akademie skončil na pátém místě. Dva žáci z oboru Informační technologie se zúčastnili Olympiády v programování a postoupili do republikového kola

V rámci výuky škola zorganizovala dějepisnou a zeměpisnou olympiádu obě v online formě.

Spolupráce s partnery

Obchodní akademie má dlouhodobé styky s firmami, které škole pomáhají při výchovné a vzdělávací práci. Probíhá formou besed a přednášek, kdy žákům přibližují svou činnost a diskutují s nimi o aktuálních problémech např. od společnosti VZP, Raiffeisenbank apod.

Kariérové poradenství

Na škole je přítomná školní psychologka i výchovná poradkyně, které zajišťují poradenství, v oblasti dalšího vzdělávání i v kariérní orientaci na pracovním trhu.

Žáci čtvrtých ročníků vyplňují PROFItesty, jejich výsledky školní psychologka s každým žákem individuálně konzultuje. Zejména pro žáky posledních ročníků je kariérové poradenství nabízeno nejintenzivněji. Výchovná poradkyně poskytuje

portfolio informací o vysokých školách. Pravidelně aktualizuje sekci na Moodle, kde zveřejňuje přípravné kurzy k přijímacím zkouškám, dny otevřených dveří či vhodné pracovní nabídky. V minulém školním roce bohužel většina komunikace s výchovnou poradkyní probíhala skrze elektronickou komunikaci. (Výroční zpráva 2020-2021, 2022)

Charakteristika studentů

Každý ročník je rozdělen do pěti tříd. Dvě třídy oboru obchodní akademie, dvě ekonomického lycea a jedna třída oboru informační technologie. Na školu dochází celkem 554 žáků. V tabulce níže je rozepsán celkový počet žáků v ročnících dle oboru.

Tabulka 3 Celkový počet žáků OA Dušní

	1. ročník	2. ročník	3. ročník	4. ročník
Obchodní akademie	59	57	54	49
Ekonomické lyceum	64	59	54	52
Informační technologie	29	29	26	22
Celkem žáků v ročníku	152	145	134	123

Zdroj: vlastní zpracování

7.1 Dotazníkové šetření

Pro sběr dat do praktické části bakalářské práce bylo vybráno dotazníkové šetření, které proběhlo v únoru roku 2022 na Obchodní akademii Dušní v Praze. Šetření bylo provedeno mezi žáky třetích a čtvrtých ročníků oborů: Obchodní akademie (63-41-M/02), Informační technologie (18-20-M/01) a Ekonomické lyceum (78-42-M/02) v podobě online dotazníku na platformě Google Forms. Před distribucí byl dotazník důkladně zkontrolován a zkontrolován. Po schválení paní ředitelkou Ing. Alenou Kocourkovou, proběhla telefonická domluva s pedagogickými pracovníci Mgr. Špačkovou a Ing. Urbancovou. Ty zařadily dotazník do výuky ve formě domácího úkolu na Google Classroom, kde žáci dotazník vyplnili.

Dotazník obsahovala krátká předmluva, kde respondenti byli seznámeni, čím se dotazník zabývá a ujištění o anonymitě. Dotazník obsahoval devatenáct otázek a byl rozdělen do pěti částí podle způsobu kladených otázek.

První část obsahovala čtyři otázky, které sloužily k identifikaci respondenta. Konkrétně na pohlaví, věk, studující obor a ročník, ve kterém se nachází.

Poté se zde vyskytly tři otázky ohledně osob, které poskytují žákům sociální oporu v souvislosti s budoucím vzděláváním či budoucím povoláním. Jedna otázka byla otevřená. Respondenti uváděli, jak je jejich nejbližší ovlivňují, co se týče budoucnosti.

Čtvrtá část otázek se věnovala rozhodnosti respondentů, zda mají jasno, co po absolvování střední odborné školy, budou dělat. Zda jsou nakloněni spíše pokračovat ve studiu, či chtějí pracovat.

V poslední části dotazníku se nacházelo šest otázek. Z toho pět otázek bylo volně inspirováno Multidimenzionální škálou vnímané sociální opory od Zimeta (MSPSS), kdy respondent vyjadřuje míru svého souhlasu či nesouhlasu na sedmibodové Likertově škále: 0 = nesouhlasím vůbec; 1 = velmi silně nesouhlasím; 2 = silně nesouhlasím; 3 = slabě nesouhlasím; 4 = neutrální; 5 = silně souhlasím; 6 = velmi silně souhlasím; 7 = zcela souhlasím. Poslední otázka byla otevřená a týkala se osoby, které záleží na budoucnosti respondenta.

Otázky k dotazníku:

I. Část

Vaše pohlaví?

Kolik Vám je let? (Odpovězte číslicí)

Jsem student/studentka oboru

Ve kterém jste ročníku?

II. Část

S kým se především radíte o výběru dalšího vzdělávání?

S kým se radíte o budoucím povolání?

III. Část

Dáte na rady od Vašich nejbližších, když se rozhodujete o budoucím vzdělávání?

Ovlivňují Vás Vaši nejbližší při volbě budoucí profesní či studijní dráhy?

Jak konkrétně Vás ovlivňují?

IV. Část

Plánujete po dokončení OA Dušní pokračovat ve studiu?

Víte, který obor byste rádi studovali?

Máte jasno, kterou profesi chcete vykonávat?

Radili jste se někdy o Vašem budoucím vzdělávání s pedagogem ve škole?

V. Část

Mám ve svém okolí dostatek lidí, se kterými mohu sdílet své radosti a starosti.

Mám ve svém okolí dostatek lidí, kteří mi poradí nebo pomohou, když se mi něco nedaří?

Moje rodina se mi snaží pomáhat při rozhodování o vzdělávání a budoucí profesi.

Mimo rodinu mám dost známých, se kterými se mohu poradit.

V mém životě je člověk, kterému záleží na mé budoucnosti?

Kdo je osoba, které záleží na Vaší budoucnosti?

7.2 Zhodnocení výsledků dotazníkového šetření

Charakteristika respondentů

Předaný dotazník zodpovědělo 239 studentů z celkových 257 studentů, kteří se nachází ve třetím nebo čtvrtém ročníku. Dotazník zodpovědělo 102 mužů a 137 žen. Návrstnost odpovědí činila 93 %. Na Obchodní akademii Dušní ve třetím i čtvrtém ročníku převládá počet dívek. Obor Informační technologie vykazuje větším počtem chlapců.

Následující tabulky zobrazují přesný počet chlapců a dívek ve třetím a čtvrtém ročníku, kteří odpověděli na dotazník.

Tabulka 4 Třetí ročník

3. ročník	Chlapci	Děvčata	Celkem žáků
Obchodní akademie	21	31	52
Ekonomické lyceum	17	35	52
Informační technologie	18	3	21

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka 5 Čtvrtý ročník

4. ročník	Chlapci	Děvčata	Celkem žáků
Obchodní akademie	18	29	47
Ekonomické lyceum	12	36	48
Informační technologie	16	3	19

Zdroj: vlastní zpracování

1. Vaše pohlaví

Tabulka 6 Vaše pohlaví

Možnost odpovědi	Počet respondentů	Podíl všech respondentů (v %)
Žena	137	57
Muž	102	43
Celkem	239	100

Zdroj: vlastní zpracování

2. Kolik Vám je let?

Tabulka 7 Věk respondentů

Odpověď	Počet respondentů
17 let	50
18 let	108
19 let	75
20 let	5
21 let	1
Celkem	239

Zdroj: vlastní zpracování

3. Jsem student/studentka oboru

Tabulka 8 Studovaný obor

Možnost odpovědi:	Počet respondentů	Podíl všech respondentů (v %)
Obchodní akademie	99	41
Ekonomické lyceum	100	42
Informační technologie	40	17
Celkem	239	100

Zdroj: vlastní zpracování

4. Ve kterém jste ročníku?

Tabulka 9 Studovaný ročník

Odpověď	Počet respondentů	Podíl všech respondentů (v %)
Ve třetím	125	52,3
Ve čtvrtém	114	47,7
Celkem	239	100

Zdroj: vlastní zpracování

5. S kým se především radíte o výběru dalšího vzdělávání?

Tabulka 10 Osoba, se kterou se radíte o dalším vzdělávání

Možnost odpovědi	Počet respondentů	Podíl ze všech respondentů (v %)
Rodiče	183	76,6
Sourozenci	70	29,3
Učitelé	62	25,9
Spolužáci	91	38,1
Kamarádi mimo školu	110	46
Jiný rodinný příslušník	29	12,1
S nikým	3	1,3
Jiné	15	6,3

Zdroj: vlastní zpracování

Otázka č. 5 se zaměřila na osoby, které pomůžou jedinci při volbě dalšího vzdělávání. Nejvíce respondentů volilo možnost „Rodiče.“ Ovšem téměř 38,1 % studentů využívá možnost, se poradit se svým spolužákem. Údaj vypovídá především o tom, že žáci spolu ve škole tráví nejvíce času. Prochází si rozhodnutím o své budoucnosti spolu. Podíl 6,7 % respondentů volilo odpověď „Jiné,“ kde se nejčastěji zobrazila odpověď „Přítel, přítelkyně.“

6. S kým se radíte o budoucím povolání?

Tabulka 11 Osoba, která radí o budoucí profesi

Možnost odpovědi	Počet respondentů	Podíl všech respondentů (v %)
Rodiče	190	79,5
Sourozenci	62	25,9
Učitelé	45	18,8
Spolužáci	103	43,1
Kamarádi mimo školu	98	41
Jiný rodinný příslušník	24	10
S nikým	11	4,6
Jiné	15	6,3

Zdroj: vlastní zpracování

Z tabulky vychází, že 79,5 % respondentů si nejčastěji chodí pro radu za rodiči, co se týče jejich budoucí profese. Téměř vyrovnané množství respondentů využívá možnost se radit se svými spolužáky a kamarády. Žáci, kteří vyplnili možnost „S nikým,“ mohli volit z důvodu pokračování ve studiu. Tudíž téma pro ně není aktuální, proto se jím nezaobírají a neřeší ho. Šestnáct respondentů využilo možnost „Jiné,“ kde zazněly odpovědi „Přítel, přítelkyně a babička.“ Mimo jiné se zde objevila jedna odpověď „Pedagogicko-psychologická poradna,“ která zajišťuje odbornou psychologickou a intervenční činnost. Zároveň bere ohled na věk, studovanou školu mladistvého, jeho vývoj a případné obtíže.

7. Dáte na rady od Vašich nejbližších, když se rozhodujete o budoucím vzdělávání?

Tabulka 12 Rady ohledně vzdělávání

	Počet respondentů	Podíl všech respondentů (v %)
Určitě ano	69	29
Spíše ano	133	55
Spíše ne	35	15
Určitě ne	2	1
Celkem odpovědí	239	100

Zdroj: vlastní zpracování

U sedmé otázky převládají zvolená pozitivní tvrzení. Polovina respondentů spíše bere v potaz rady od svých nejbližších. Můžeme se domnívat, že se tomu tak děje, protože nejbližší osoby (rodina, přátelé, sourozenci) jedince dobře znají. Blízké osoby vědí, co studenta baví, tudíž mu poradí nejlépe, proto se na ně studenti obrací. Respondenti, kteří odpovídali negativně, mohli v danou dobu, být ve špatném rozpoložení, proto volili možnost „Určitě ne.“ Volená možnost „Spíše ne,“ mohla odpovídat myšlence, kdy si respondent pod pojmem nejbližší představí rodiče. Od kterých se snaží během období adolescence emancipovat.

8. Ovlivňují Vás Vaši nejbližší při volbě budoucí profesní či studijní dráhy?

Tabulka 13 Ovlivnitelnost při budoucí volbě

Odpověď	Počet respondentů	Podíl všech respondentů (v %)
Určitě ano	48	20,1
Spíše ano	120	50,2
Spíše ne	63	26,4
Určitě ne	8	3,3
Celkem odpovědí	239	100

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka vykazuje vyšší podíl odpovědi: „Spíše ne.“ Můžeme předpokládat respondentovu snahu učinit své vlastní rozhodnutí a jeho vzdor vůči tomu, co mu ostatní říkají. Zejména rodiče, ke kterým mají kritičtější postoj v období studia na střední škole. Podíl respondentů, kteří zvolili možnost „Určitě ano,“ činil 20,1 %.

9. Jak konkrétně Vás ovlivňují?

Otázka č.9, která umožnila respondentovi volnou odpověď. Obsahovala 25 téměř totožných odpovědí „Neovlivňují,“ „Ničím,“ „Nevím.“ Můžeme se domnívat, že žák se nechtěl nad otázkou zamýšlet a bylo jednodušší, odpovědět tímto způsobem. Často respondenti zmiňovali, že jejich nejbližší je ovlivňují svými názory a zkušenostmi. Téměř 38 % respondentů uvedlo, že nejbližší je ovlivňují tím, že jim dávají tipy a rady apod. Dalších 6 % uvedlo, že se rodiče pohybují v podobném oboru, v jakém žáci současně studují (účetní, marketing). Případně by se chtěli, v tomto oboru pohybovat v budoucnu. Dva respondenti zmínili finanční podporu, kterou jim nejbližší poskytují. Zazněla i jedna originální odpověď: „Vychovali mě v nějakých jejich představách a přesvědčeních. Je tedy někdy těžké se od toho oprostit a rozhodovat se podle svého.“ Z odpovědi vyplývá, že na respondentku je vyvíjen tlak ze strany rodičů. Mohou po ní vyžadovat, aby se vydala jiným směrem, než by ona sama chtěla.

10. Plánujete po dokončení OA Dušní pokračovat ve studiu?

Tabulka 14 Pokračování ve studiu

Odpověď	Počet odpovědí	Podíl všech respondentů (v %)
Ano	157	65,7
Ne	27	11,3
Nevím	55	23
Celkem odpovědí	239	100

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka ukazuje podíl 65,7 % respondentů, kteří jsou zcela rozhodnuti po absolvování Obchodní akademie Dušní, pokračovat do dalšího vzdělávání. Po hlubším zkoumání odpověď „Nevím,“ volili převážně žáci třetích ročníků, kteří mají skoro rok, na učinění rozhodnutí o své budoucnosti. Možná proto studenti volili neutrální odpověď. Zatímco žáci čtvrtých ročníků v tuto dobu už musí podávat přihlášky na vysoké školy. U zbylých 11,3 % respondentů uvádějících odpověď „Ne,“ je možné předpokládat, že se vydají na trh práce.

11. Víte, který obor byste rádi studovali?

Tabulka 15 Budoucí obor

	Počet respondentů	Podíl všech respondentů (v %)
Určitě ano	96	40,2
Spíše ano	82	34,3
Spíše ne	46	19,2
Určitě ne	15	6,3
Celkem odpovědí	239	100

Zdroj: vlastní zpracování

V tomto případě respondenti spíše mají jasno, který obor by chtěli studovat. Další podíl ukazuje, že 19,2 % respondentů si ještě nejsou stoprocentně jistí, na který obor se vydají. V dnešní době mohou žáci podávat neomezené množství přihlášek na vysokou školu či vyšší odborné školství různého spektra, to může zapříčinit jejich nerozhodnost v jednu určitou volbu. U respondentů, kteří volili možnost „Určitě,“ se můžeme domnívat, že nechtějí pokračovat ve studiu.

12. Máte jasno, kterou profesi chcete vykonávat?

Tabulka 16 Budoucí profese

	Počet respondentů	Podíl všech respondentů (v %)
Určitě ano	60	25
Spíše ano	106	44
Spíše ne	61	26
Určitě ne	12	5
Celkem odpovědí	239	100

Zdroj: vlastní zpracování

Na otázku č. 12 odpovědělo 26 % respondentů, že spíše nemají jasno v tom, jakou profesi by chtěli vykonávat. Dalších 25 % žáků má zcela jasno. Můžeme předpokládat, že tak odpovídali studenti, kteří v předchozích otázkách zmínili, že nechtějí pokračovat ve studiu. Tito respondenti mohou mít pracovní nabídky ve firmách, kde pracují jejich známí či rodinní příslušníci. Zároveň se může jednat o pracovní nabídky ze společností, kde vykonávali během studia brigádnickou činnost a zaměstnavatel jim nabídne po úspěšném absolvování Obchodní akademie práci na plný úvazek.

13. Radili jste se někdy o Vašem budoucím vzdělávání s pedagogem ve škole?

Tabulka 17 Poradenství ve škole

Odpověď	Počet odpovědí	Podíl všech respondentů (v %)
Ano	96	40,2
Ne	143	59,8
Celkem	239	100

Zdroj: vlastní zpracování

Přestože Výroční zpráva z roku 2020-2021 popisuje rozšířené možnosti kariérové poradenství, téměř 60 % žáků nevyužilo možnost se poradit o svém budoucím vzdělávání s pedagogem ve škole. Může to být z důvodu nesmělosti žáka, který se stydí požádat o radu od pedagoga, protože v něm nemá dostatek důvěry jako v jeho vrstevnících a rodině. Nevyužitelnost poradenství na škole může být důsledkem pandemie v předchozích letech, kdy žáci komunikovali s pedagogy online.

14. Mám ve svém okolí dostatek lidí, se kterými mohu sdílet své radosti a starosti?

Tabulka 18 Vnímaná opora od okolí

Škála	0	1	2	3	4	5	6	7	Průměr
Počet odpovědí	1	3	3	11	55	60	71	35	5,15

Zdroj: vlastní zpracování

S výrokem zcela souhlasí 35 žáků zvolila možnost „Zcela souhlasím.“ Dalších 131 respondentů volilo možnost „Velmi silně souhlasím“ a „Silně souhlasím.“ Tudíž skoro 70 % studentů má ve svém okolí dostatek osob, kterým se svěří s radostnou zprávou i se svým problémem.

15. Mám ve svém okolí dostatek lidí, kteří mi poradí nebo pomohou, když se mi něco nedaří?

Tabulka 19 Dostatek opory

Škála	0	1	2	3	4	5	6	7	Průměr
Počet odpovědí	3	1	6	9	38	77	75	30	5,18

Zdroj: vlastní zpracování

V průměru studenti volili možnost „Silně souhlasím.“ Z tabulky vyplývá opět převažující většina 76,2 % odpovědí s pozitivní reakcí. Z toho můžeme vyvodit, že respondenti mají okolo sebe dostatečnou emoční oporu, když jsou v nesnázích.

16. Moje rodina se mi snaží pomáhat při rozhodování o vzdělávání a budoucí profesi.

Tabulka 20 Vnímaná opora – rodina

Škála	0	1	2	3	4	5	6	7	Průměr
Počet odpovědí	3	1	9	11	44	57	80	32	5,10

Zdroj: vlastní zpracování

Při výroku číslo 16 se pouze tři respondenti shodli, že jejich rodina jim nepomáhá, co se jejich budoucnosti týče. Mohlo tomu tak být, z důvodu špatného rozpoložení žáků. Mohli vyplňovat dotazník, když byli negativně naladěni, proto se to odráželo na jejich odpovědích. Dalším důvodem může být fakt, že adolescenti si kolikrát ani neuvědomují, že se jim jejich rodina snaží pomoci. Často jsou vůči nim kritičtí. Více než 70,7 % studentů reagovalo pozitivně. Může tomu tak být z důvodu nedostatečných zkušeností dospívajících, kdy jejich rodiče, prarodiče apod. si prošli mnohými zkušenostmi. Proto se nejvíce snaží svým dětem pomoci ohledně budoucího rozhodování.

17. Mimo rodinu mám dost známých, se kterými se mohu poradit.

Tabulka 21 Vnímaná opora – okolí

Škála	0	1	2	3	4	5	6	7	Průměr
Počet odpovědí	1	2	8	18	45	75	62	28	5

Zdroj: vlastní zpracování

Z tabulky vyplývá, že 75 respondentů s výrokem velmi silně souhlasí. Oproti tomu 18 studentů vyjádřilo nesouhlas s výrokem. Můžeme tak předpokládat, že se žáci spíše obklopují dostatečným množstvím lidí, kteří jim poskytují kvalitní emocionální podporu.

18. V mém životě je člověk, kterému záleží na mé budoucnosti?

Tabulka 22 Vnímaná opora – budoucnost

Škála	0	1	2	3	4	5	6	7	Průměr
Počet odpovědí	1	1	4	9	28	50	64	82	5,67

Zdroj: vlastní zpracování

Z tabulky číslo 22 můžeme vyčíst pozitivní reakce na otázku. Žák v období adolescence ve svém životě potřebuje osobu, u které bude vědět, že mu na něm záleží. Z 239 respondentů volilo 196 z nich pozitivní odpověď.

19. Kdo je osoba, které záleží na Vaší budoucnosti?

Druhá otevřená otázka se týkala konkrétní osoby, které záleží na žakově budoucnosti. Respondenti měli možnost, sami osobu vypsát. Nejčastější odpověď byla „rodina, máma, táta, oba rodiče.“ Objevovaly se zde i odpovědi jako „prarodiče, sourozenec, přítel nebo přítelkyně a kamarád.“ Respondenti poměrně často sice zmiňovali výše uvedené osoby, ale objevovaly se odpovědi „Já.“ Můžeme z toho vyvodit, že nejsou lhostejní vůči své budoucnosti.

8 Vyhodnocení výzkumných otázek

1. Jaké rozdíly jsou v přijímání opory mezi chlapci a dívkami?

Tabulka 23 Výzkumná otázka č. 1

S kým se především radíte o výběru dalšího vzdělávání	Chlapci	Dívky
Rodiče	92 %	65 %
Sourozenci	24 %	33,6 %
Učitelé	19,2 %	42,3 %
Spolužáci	18,6 %	47,4 %
Kamarádi mimo školu	24,5 %	62,8 %
Jiný rodinný příslušník	3,9 %	18 %
S nikým	2 %	0,7 %
Jiné: Přítel/přítelkyně	0 %	13 %
Jiné: babička	0 %	0,7 %

Zdroj: Vlastní zpracování

Po hloubkovém zkoumání otázek vykazoval větší podíl chlapců (92 %) přijímané sociální opory od svých rodičů. Jak si můžeme všimnout, chlapci často volili pouze jednu odpověď oproti dívkám, které volily více možností. U odpovědi „Jiné,“ děvčata psala možnost „Přítel, přítelkyně.“ V tomto období mají dívky větší závislost na partnerských vztazích.

2. Jak se mění u žáků vnímaná sociální opora při přechodu do vyššího ročníku?

Tabulky níže zobrazují rozdíly sociální opory u žáků při vstupu do vyššího ročníku. Diferencovanost se objevila u žáků čtvrtých ročníků, kteří se radí více s učiteli o budoucím vzdělávání na rozdíl od studentů třetího ročníku. Přestože žáci čtvrtých ročníků spíše vyhledají pomoc od pedagoga/učitele z důvodu brzké budoucí volby. Tak tabulka č. 25 vykazuje více než polovinu studentů, kteří nevyužijí možnost poradenství na škole.

Tabulka 24 Výzkumná otázka č. 2/1

S kým se především radíte o výběru dalšího vzdělávání?	3. ročník (v %)	4. ročník (v %)
Učitel	20,8	31,6
Rodiče	81,6	71,1

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka 25 Výzkumná otázka č. 2/2

Radili jste se někdy o Vašem budoucím vzdělávání s pedagogem ve škole?	3. ročník (v %)	4. ročník (v %)
Ano	36,8	43,9
Ne	63,2	56,1
Celkem	100	100

Zdroj: vlastní zpracování

3. Jaký je rozdíl ve využívání sociální opory u žáků jednotlivých oborů?

Nejvyšší ovlivnitelnost vykazovali žáci oboru Ekonomické lyceum. Ze 100 studentů EL odpovědělo 46 % z nich, že se nechají ovlivnit od svých nejbližších. Nejčastěji možnost „Spíše ne,“ volili žáci oboru Obchodní akademie. Vysoký podíl žáků oboru Informační technologie volilo možnost „Spíše ano.“

Tabulka 26 Výzkumná otázka č.3

Ovlivňují Vás Vaši nejbližší při volbě budoucí profesní či studijní dráhy?	Určitě ano	Spíše ano	Spíše ne	Určitě ne	Celkem v (%)
Žáci OA (v %)	21,2	44,5	30,3	4	100
Žáci EL (v %)	23	46	28	3	100
Žáci ITE (v %)	10	75	12,5	2,5	100

Zdroj: vlastní zpracování

4. Jak jsou žáci spokojeni se sociální oporou, kterou jim okolí poskytuje?

Tabulka 27 Výzkumná otázka č. 4

	Průměr
14. Mám ve svém okolí dostatek lidí, se kterými mohu sdílet své radosti a starosti?	5,15
15. Mám ve svém okolí dostatek lidí, kteří mi poradí nebo pomohou, když se mi něco nedaří?	5,18
16. Moje rodina se mi snaží pomáhat při rozhodování o vzdělávání a budoucí profesi.	5,10
17. Mimo rodinu mám dost známých, se kterými se mohu poradit.	5
18. V mém životě je člověk, kterému záleží na mé budoucnosti?	5,67

Zdroj: vlastní zpracování

Žáci vykazují spokojenost se sociální oporou, kterou jim okolí poskytuje. V tabulce č. 27 můžeme nalézt, jaký průměr vyšel u každé otázky, které se zaměřovaly na spokojenost s lidmi v respondentově okolí. Nejnižší průměr vykazovala otázka č. 15. Respondenti jsou silně přesvědčeni, že se v jejich životě nachází osoba, které záleží na jeho budoucnosti. Ukazuje tak vyhodnocený průměr v otázce č. 18.

9 Zhodnocení výsledků a doporučení

Dotazníkové šetření, které bylo rozděleno do pěti částí, zkoumalo jednotlivé faktory sociální opory. První část ukázala základní charakteristiku respondenta. Přestože se na škole nachází obor, který studují především jen chlapci (Informační technologie), do třetích a čtvrtých ročníků dochází více dívek. Nejvíce žáků se nachází na oboru Ekonomické lyceum. Můžeme předpokládat, že je to z důvodu většího zaměření oboru na matematiku a přírodovědné vzdělávání oproti oboru Obchodní akademie. Druhá část otázek se soustředila na osoby, které žákovi pomáhají ohledně rozhodování v budoucnosti. Většina respondentů zmiňovala rodiče, vrstevníky, sourozence ale i učitele. Podobné výsledky obsahoval výzkum Petra Hlad'a z roku 2020, který poukazyval na významný vliv a důležitost podpory od vrstevníků a rodičů na kariérový rozvoj. Část dívek volila možnost volby „Jiné,“ kdy uvedly svého přítele. Především dívky nacházející se v adolescenci, preferují mnohdy partnerské vztahy před kamarády. Třetí část týkající se ovlivnitelnosti respondentů ukázala, že žáci přijímají rady od svých nejbližších a nechávají se ovlivnit. Čtvrtá část zaměřená na rozhodnost žáků ohledně budoucnosti. Ukázala většinový podíl studentů, kteří chtějí pokračovat ve studiu a zároveň spíše vědí, který obor by chtěli studovat. Jen malý počet respondentů je pevně rozhodnut o ukončení studia po absolvování OA. Pátá část inspirována volně dle dotazníku Multidimensional Scale Of Perceived Social Support od Zimeta (1988), ukazovala na respondentovu spokojenost s přijímanou sociální oporou. Žáci uváděli spokojenost s počtem lidí, kteří se v jejich prostředí vyskytují. Vyjadřovali pozitivní reakce na rodinu, která má snahu pomoci s rozhodnutím o budoucím směřování.

Z celkových výsledků dotazníkového šetření vyplývá nedostatečná využitelnost sociální opory od učitelů. Více než polovina žáků nevyužívá možnost kariérového poradenství, přestože je na škole k dispozici školní psychologka a výchovná poradkyně, které zajišťují poradenství dalšího vzdělávání a orientaci na pracovním trhu. Oproti základní škole na střední škole vztah mezi učitelem a žákem výrazně upadá. Přestože každá třída má svého třídního učitele, setkávají se s ním výrazně méně. Student díky tomu, může mít nedostatek důvěry v učitele, proto se za ním neodvážá přijít.

Prvním možným doporučením by mohla být schránka důvěry. Žáci by do ní vložovali anonymní vzkazy, když by si s něčím nevěděli rady. Profesor by poté mohl zohlednit faktory, které způsobují žákovi problémy v občanské výuce.

V další řadě by se pedagogové mohli ve vyučovacích hodinách více zmiňovat o možnosti třídnických hodin, které žák může využít k individuálnímu rozhovoru. Výroční zpráva Obchodní akademie zmiňuje poskytnutí Profitestů pouze pro žáky čtvrtých ročníků, kteří absolvují individuální rozhovor se školní psychologkou. Navrhla bych tyto testy i pro žáky třetích ročníků, kteří by po konzultaci výsledků dostali do podvědomí, možnost využít poradenství, které nemusí být zaměřené pouze na budoucí vzdělávání či kariérní orientaci, ale i na poskytnutí pomoci žákovi s jeho problémy.

Nerozhodnost žáků nižších ročníků je patrná. Proto si myslím, že by žáci měli být dostatečně informováni o svých možnostech už v nižších ročnících. Vzhledem k tomu, že škola spolupracuje s Raiffeisenbank, mohla by to využít pro možnost exkurze jedné z poboček, kde by žáci byli seznámeni s pracovními možnostmi, kde by se po škole případně mohli uchytit. Vyskytovala by se i možnost využít evropský veletrh pomaturitního a celoživotního vzdělávání, který se v minulých letech kvůli pandemii nemohl konat v běžné podobě. Tento veletrh nabízí mnoho možností tuzemského i zahraničního studia. Konají se zde přednášky i samotné poradenství, které by mohlo žákovi pomoc ho nasměrovat, kam se po maturitě se vydá.

Další možností by mohla být účast na veletrhu pracovních příležitostí. Pro sblížení a posílení vztahu mezi žákem a pedagogem by mohlo být nápomocné, pořádání více exkurzí a mimoškolních aktivit. Obchodní akademie by mohla více informovat žáky o činnostech Pedagogicko-psychologické poradny, která nabízí skupinové programy pro žáky středních škol. Tyto programy se zaměřují na sebepoznání a sociální komunikaci.

ZÁVĚR

Bakalářská práce na téma „Význam sociální opory pro kariérovou adaptabilitu žáků středních odborných škol,“ se zabývala posouzením současné spokojenosti sociální opory pro kariérovou adaptabilitu žáků na vybrané instituci Obchodní akademie Dušní.

Teoretická část bakalářské práce byla rozdělena do kapitol, které se zabývaly literární rešerší. Nejprve byl vysvětlen pojem sociální opora a rozděleny její druhy a hlediska. Následující kapitola podrobně popsala jedince, nacházející se v adolescentním období, kdy si utváří svou identitu. Se studentem souvisí i instituce, do které dochází, proto se zde nachází kapitola, kde je podrobně popsán charakter středního odborného školství a jeho druhy, které jsou v České republice k dispozici. V teoretické části je obsažená kapitola zaměřena na vymezení pojmů spojené s kariérovou adaptabilitou a popisuje, jak s ní souvisí sociální opora. V poslední blíže představuji kariérové poradenství ve školství, které mohou žáci využít.

Praktická část bakalářské práce popisuje vybranou střední odbornou školu, kde byl prováděn kvantitativní výzkum. Nejprve její historii a vybavení školy. Podrobně jsou vypsány nabízené obory, uplatnění absolventů a jejich úspěšnost. Zmíněny byly i soutěže, do kterých se škola zapojuje a spolupráce s ostatními firmami.

Cílem praktické části bylo zjistit význam sociální opory, jakým způsobem ji žáci přijímají od svého okolí a jak ji využívají.

Vybrané dotazníkové šetření obsahovalo výzkumné otázky, které se zabývaly charakteristikou žáka, přijímanou sociální oporou, rozhodností žáků ohledně budoucnosti a v poslední řadě spokojenost žáků se sociální oporou. Každá položená otázka z dotazníkového šetření byla zpracována do přehledné tabulky a slovně okomentována.

Dotazníkovým šetřením jsem zjistila, jak významný vliv na žáky představují rodiče a jeho vrstevníci. Žáci vykazovali spokojenost se sítí sociální opory. Nedostatky poskytované sociální opory cítili ze strany profesorů, proto bylo navrhnuté doporučení v oblasti kariérového poradenství v úzkém propojení se sociální oporou v předposlední kapitole. Vyhodnoceny byly výzkumné otázky nacházející se na

začátku praktické části. Mnou navrhnutá doporučení jsou snadno aplikovatelná v praxi.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

MONOTEMATICKÁ PUBLIKACE

BLATNÝ, Marek, ed., 2016. *Psychologie celoživotního vývoje*. Vydání první. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum. ISBN 978-80-246-3462-3.

FARKOVÁ, Marie, 2009. *Dospělost a její variabilita*. Vydání 1. Praha: Grada Publishing. Psyché. ISBN 978-80-247-2480-5.

GILLERNOVÁ, Ilona a Lenka KREJČOVÁ, 2012. *Sociální dovednosti ve škole*. Vyd. 1. Praha: Grada. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3472-9.

HELUS, Zdeněk, 2015. *Sociální psychologie pro pedagogy*. 2., přepracované a doplněné vydání. Praha: Grada. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4674-6.

HLAĎO, Petr, 2012. *Profesní orientace adolescentů: poznatky z teorií a výzkumů*. Vyd. 1. Brno: Konvoj. Monografie (Konvoj). ISBN 978-80-7302-164-1.

HLAĎO, Petr, Lucia KVASKOVÁ, Lenka HLOUŠKOVÁ, Bohumíra LAZAROVÁ, Stanislav JEŽEK, Libor JUHAŇÁK a Petr MACEK, 2020. *Kariérová adaptabilita: její podoby, proměny, souvislosti a role v životě mladých dospělých procházejících středním odborným vzděláváním*. Vydání první. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-9666-0.

KEBZA, Vladimír, 2015. *Chování člověka v krizových situacích*. Vydání třetí. Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze, Provozně ekonomická fakulta. ISBN 978-80-213-2591-3.

KNOTOVÁ, Dana, 2014. *Školní poradenství*. Vyd. 1. Praha: Grada. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4502-2.

KŘIVOHLAVÝ, Jaro, 2009. *Psychologie zdraví*. Vyd. 3. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-568-4.

LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ, 2006. *Vývojová psychologie*. 2. aktualiz. vyd. Praha: Grada Publishing. Psyché. ISBN 80-247-1284-9.

MAREŠ, Jiří, 2001. *Sociální opora u dětí a dospívajících*. Hradec Králové: Nucleus. ISBN 80-86225-19-4.

MAREŠ, Jiří, 2002. *Sociální opora u dětí a dospívajících*. Hradec Králové: Nucleus. ISBN 80-86225-36-4.

PRŮCHA, Jan, 2015. *Srovnávací pedagogika: mezinárodní komparace vzdělávacích systémů*. 3., aktualizované vydání. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0870-9.

PRŮCHA, Jan, 2019. *Odborné školství a odborné vzdělávání: fungování systému, problémy praxe a výzkum*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7598-158-5.

PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ, 2013. *Pedagogický slovník*. 7., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0403-9.

SOBOTKOVÁ, Veronika, 2014. *Rizikové a antisociální chování v adolescenci*. Vyd. 1. Praha: Grada. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-4042-3.

ŠÍMOVÁ, Barbora, Jiří ČERNÝ a Magda SHYMON, 2012. *Kariérové poradenství na středních školách*. V Tribunu EU vyd. 1. Brno: Tribun EU. ISBN 978-80-263-0238-4.

VÁGNEROVÁ, Marie, 2012. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vydání druhé, doplněné a přepracované. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-2153-1.

VENDEL, Štefan, 2008. *Kariévní poradenství*. Vyd. 1. Praha: Grada. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-1731-9.

ELEKTRONICKÉ ZDROJE

E-psychologie. [online]. Copyright © 2007 [cit. 13.03.2022]. Dostupné z: <https://e-psycholog.eu/clanek/142>

Infoabsolvent.cz [online], 2022. Praha: - [cit. 2022-03-01]. Dostupné z: <https://www.infoabsolvent.cz/Obory/KartaOboru/>

Obory | Obchodní akademie Dušní. Domů | Obchodní akademie Dušní [online]. Copyright © 2022 [cit. 22.03.2022]. Dostupné z: <https://www.oadusni.cz/pro-zajemce-o-studium/obory/>

Výroční zpráva 2020-2021 [online], 2022. Praha: - [cit. 2022-02-23]. Dostupné z: <https://www.oadusni.cz/wp-content/uploads/2021/11/Vyrocní-zprava-2020-2021.pdf>

SEZNAM TABULEK, GRAFŮ, OBRÁZKŮ A SCHÉMAT

Seznam tabulek

TABULKA 1 TEORIE VÝVOJE L. KOHLBERGA U CHLAPCŮ A MUŽŮ	19
TABULKA 2 TEORIE MORÁLNÍHO VÝVOJE U ŽEN A DÍVEK C. GILIANOVÉ	20
TABULKA 3 CELKOVÝ POČET ŽÁKŮ OA DUŠNÍ.....	32
TABULKA 4 TŘETÍ ROČNÍK.....	35
TABULKA 5 ČTVRTÝ ROČNÍK	35
TABULKA 6 VAŠE POHLAVÍ.....	36
TABULKA 7 VĚK RESPONDENTŮ	36
TABULKA 8 STUDOVANÝ OBOR	37
TABULKA 9 STUDOVANÝ ROČNÍK.....	37
TABULKA 10 OSOBA, SE KTEROU SE RADÍTE O DALŠÍM VZDĚLÁVÁNÍ.....	38
TABULKA 11 OSOBA, KTERÁ RADÍ O BUDOUCÍ PROFESI.....	39
TABULKA 12 RADY OHLEDNĚ VZDĚLÁVÁNÍ.....	40
TABULKA 13 OVLIVNITELNOST PŘI BUDOUCÍ VOLBĚ.....	41
TABULKA 14 POKRAČOVÁNÍ VE STUDIU.....	42
TABULKA 15 BUDOUCÍ OBOR	43
TABULKA 16 BUDOUCÍ PROFESE.....	44
TABULKA 17 PORADENSTVÍ VE ŠKOLE.....	45
TABULKA 18 VNÍMANÁ OPORA OD OKOLÍ.....	45
TABULKA 19 DOSTATEK OPORY	46
TABULKA 20 VNÍMANÁ OPORA – RODINA.....	46
TABULKA 21 VNÍMANÁ OPORA – OKOLÍ	47
TABULKA 22 VNÍMANÁ OPORA – BUDOUCNOST	47
TABULKA 23 VÝZKUMNÁ OTÁZKA Č. 1	49
TABULKA 24 VÝZKUMNÁ OTÁZKA Č. 2/1	50

TABULKA 25 VÝZKUMNÁ OTÁZKA Č. 2/2	50
TABULKA 26 VÝZKUMNÁ OTÁZKA Č.3	51
TABULKA 27 VÝZKUMNÁ OTÁZKA Č. 4	52

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

PPP – Pedagogicko-psychologická poradna

IPS – Informační poradenské středisko

IT – Informační technologie

EL – Ekonomické lyceum

OA – Obchodní akademie

SOS – Střední odborná škola

Č. – číslo

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1 Ukázka dotazníku

Dotazník k bakalářské práci

Vážení studenti OA Dušní, jmenuji se Eliška Pechová a jsem studentkou třetího ročníku na České zemědělské univerzitě. Obracím se na Vás s žádostí o vyplnění krátkého dotazníku, který poslouží jako podklad k mé bakalářské práci na téma "Význam sociální opory pro kariérovou adaptabilitu žáků středních odborných škol."

Dotazník je zcela anonymní a zabere maximálně pět minut.

Děkuji za spolupráci a Váš čas.

---

*Povinné pole

1. Vaše pohlaví

Označte jen jednu elipsu.

Žena

Muž

2. Kolik Vám je let? (Odpovězte číslicí) *

---

3. Jsem student/studentka oboru

Označte jen jednu elipsu.

Obchodní akademie

Ekonomické lyceum

Informační technologie

4. Ve kterém jste ročníku?

Označte jen jednu elipsu.

Ve třetím

Ve čtvrtém

5. S kým se především radíte o výběru dalšího vzdělávání?

Zaškrtněte všechny platné možnosti.

- Rodiče
- Sourozenci
- Učitelé
- Spolužáci
- Kamarádi mimo školu
- Jiný rodinný příslušník
- S nikým

Jiné: _____

6. S kým se radíte o budoucím povolání?

Zaškrtněte všechny platné možnosti.

- Rodiče
- Sourozenci
- Učitelé
- Spolužáci
- Kamarádi mimo školu
- Jiný rodinný příslušník
- S nikým

Jiné: _____

7. Dáte na rady od Vašich nejbližších, když se rozhodujete o budoucím vzdělávání?

Označte jen jednu elipsu.

- Určitě ano
  - Spíše ano
  - Spíše ne
  - Určitě ne
-

8. Ovlivňují Vás Vaši nejbližší při volbě budoucí profesní či studijní dráhy?

Označte jen jednu elipsu.

- Určitě ano
- Spíše ano
- Spíše ne
- Určitě ne

9. Jak konkrétně Vás ovlivňují? *

---

10. Plánujete po dokončení OA Dušní pokračovat ve studiu?

Označte jen jednu elipsu.

- Ano
- Ne
- Nevím

11. Víte, který obor byste rádi studovali?

Označte jen jednu elipsu.

- Určitě ano
- Spíše ano
- Spíše ne
- Určitě ne

12. Máte jasno, kterou profesí chcete vykonávat?

Označte jen jednu elipsu.

- Určitě ano
- Spíše ano
- Spíše ne
- Určitě ne

13. Radili jste se někdy o Vašem budoucím vzdělávání s pedagogem ve škole?

Označte jen jednu elipsu.

- Ano
 Ne

14. Mám ve svém okolí dostatek lidí, se kterými mohu sdílet své radosti a starosti.

Označte jen jednu elipsu.

	0	1	2	3	4	5	6	7	
Nesouhlasím vůbec	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Souhlasím s větou zcela

15. Mám ve svém okolí dostatek lidí, kteří mi poradí nebo pomohou, když se mi něco nedaří?

Označte jen jednu elipsu.

	0	1	2	3	4	5	6	7	
Nesouhlasím vůbec	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Souhlasím s větou zcela

16. Moje rodina se mi snaží pomáhat při rozhodování o vzdělávání a budoucí profesi.

Označte jen jednu elipsu.

	0	1	2	3	4	5	6	7	
Nesouhlasím vůbec	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Souhlasím s větou zcela

17. Mimo rodinu mám dost známých, se kterými se mohu poradit.

Označte jen jednu elipsu.

	0	1	2	3	4	5	6	7	
Nesouhlasím vůbec	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Souhlasím s větou zcela

18. V mém životě je člověk, kterému záleží na mé budoucnosti?

Označte jen jednu elipsu.

0 1 2 3 4 5 6 7

Nesouhlasím vůbec   Souhlasím s větou zcela

19. Kdo je osoba, které záleží na Vaší budoucnosti? *

_____

_____

Obsah není vytvořen ani schválen Googlem.

Google Formuláře